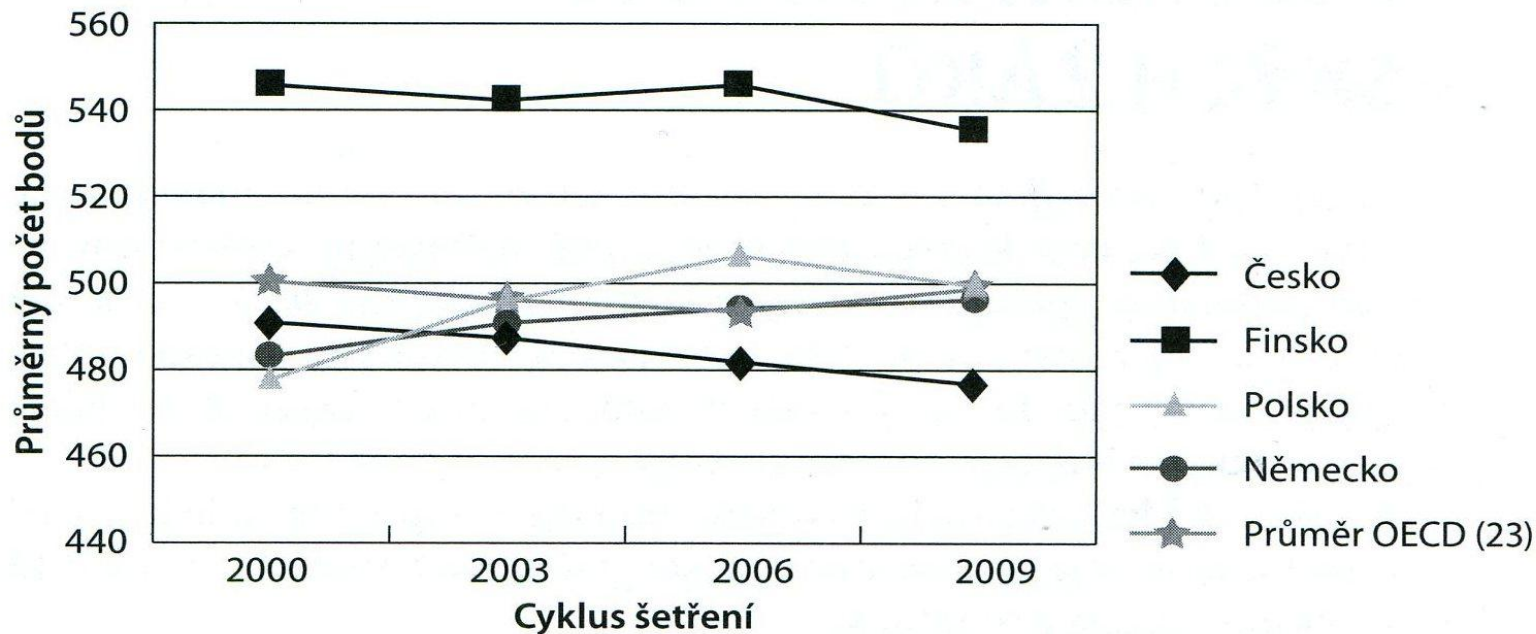

Čtenářská pregramotnost

Mgr. Eva Rybářová

Kontakt: eva.rybarova@pedf.cuni.cz

Čtenářská gramotnost

Vývoj výsledků v testu čtenářské gramotnosti u vybraných zemí. Zdroj Starý, 2013, str. 6.

Definice čtenářské gramotnosti

- Schopnost rozumět formám psaného jazyka, které vyžaduje společnost a/nebo oceňují jednotlivci, a tyto formy používat. Mladí čtenáři mohou odvozovat význam z široké škály textů. Čtou, aby se učili, aby se začlenili do společenství čtenářů ve škole i v každodenním životě a také pro zábavu. (*PIRLS, Altmanová, 2011*)
- Celoživotně se rozvíjející vybavenost člověka vědomostmi, dovednostmi, schopnostmi, postoji a hodnotami potřebnými pro užívání všech druhů textů v různých individuálních a sociálních kontextech. Čtenářsky gramotný člověk využívá čtení k vlastnímu rozvoji i ke svému konání, četbu zúročuje v dalším životě. (Výzkumný ústav pedagogický, Altmanová, 2010)
- **Čtenářská pregramotnost** - rozvoj schopností, dovedností, postojů a hodnot potřebných pro zahájení a úspěšné rozvíjení čtenářské gramotnosti i jejímu užívání v různých individuálních a sociálních kontextech" (Kucharská, 2014)

Definice čtenářské gramotnosti

- **Gramotnost, pregramotnost** – aktuální pojmy, které jsou využívány při mezinárodních srovnávacích výzkumech (např. PISA), ve výročních zprávách České školní inspekce; jejich definování není zcela jednotné; z obecného hlediska se jedná o základní ukazatel funkční vzdělanosti, znalosti pojmů dané oblasti, jejich porozumění, pochopení v souvislostech a dovednost ji všestranně využívat v praktickém životě; **v předškolním věku hovoříme o vytváření předpokladů pro jednotlivé gramotnosti** (RVP, 2016)
- Gramotnost je schopnost a předpoklad k vědomému užívání jazyka ve všech jeho formách. Gramotnost obsahuje různé způsoby komunikace včetně hudby, pohybu, tance, vyprávění příběhů, vizuálního umění, médií, divadla, stejně jako povídání, naslouchání, prohlížení, čtení a psaní. Moderní texty využívají jak tištěná, tak elektronická média. Ve stále víc technologickém světě je klíčovou součástí gramotnosti schopnost kriticky analyzovat texty. (The Early Years Learning Framework for Australia, 2009, str. 38)
- **Bez definice, co je naším cílem, nemůže být vzdělávací nabídka úplná.**

Čtenářská pregramotnost v pojetí RVP PV

- **Není explicitně vymezena**
- Oblast komunikativní kompetence:
 - Dovednosti předcházející čtení a psaní
 - Zájem o psanou podobu jazyka
 - Dovednost využívat informativní prostředky
- Vzdělávací nabídka:
 - Poslech vyprávěných a čtených příběhů
 - Prohlížení a „čtení“ knížek
 - Vyprávění podle skutečnosti, fantazie i obrazového materiálu
 - Grafické napodobování tvarů
 - Rozvoj fonemického sluchu
 - Poznávání jednoduchých obrazně znakových systémů

Současné zahraniční trendy

- Zařazovat výuku porozumění textu
- Učit specifické kognitivní postupy pro lepší porozumění - strategie
- Využívat kooperativní učení
- Využívat grafické postupy záznamu (mapy příběhu)

(Eurydice, 2009; RAND 2002)

Cíle čtenářské gramotnosti

- Vztah ke čtení
- Doslovné porozumění
- Vysuzování
- Metakognice
- Sdílení
- Aplikace

(Košťálová, 2010; Tomášková, 2015; Altmanová, 2010)

Cíle čtenářské pregramotnosti

- Vztah ke čtení
- Sdílení – řečový rozvoj, slovní zásoba, paměť
- Příprava na čtení a psaní:
 - Znalost struktury jazyka
 - Fonematický sluch
 - Chápání písma jako nositele informace
 - Připravenost ruky i oka
- Porozumění předčítanému textu:
 - Doslovné porozumění
 - Odvozené (mezi řádky)
 - Hodnotící (za řádky)
 - Kritické (za řádky + kritické zamyšlení)

Vztah ke čtení

- Vybírá si knížky ke čtení – podle obrázků, tématu...
- Vydrží u předčítání či prohlížení
- Napodobuje čtenářské chování
- Má čtenářské „rituály“

Úkol učitele:

Podnětné prostředí

- Čas
- Místo
- Prostor
- Kvalitní zdroje
- Písmo, kam se podíváš

Sdílení - řeč, slovní zásoba

- Má slovní zásobu v dostatečné hloubce i šířce
 - Hloubka – znalost synonym apod.
 - Šířka – znalost množství slov
- Experimentuje se slovy, vnímá rytmus řeči
- Vyjadřuje se ve větách, vede dialog

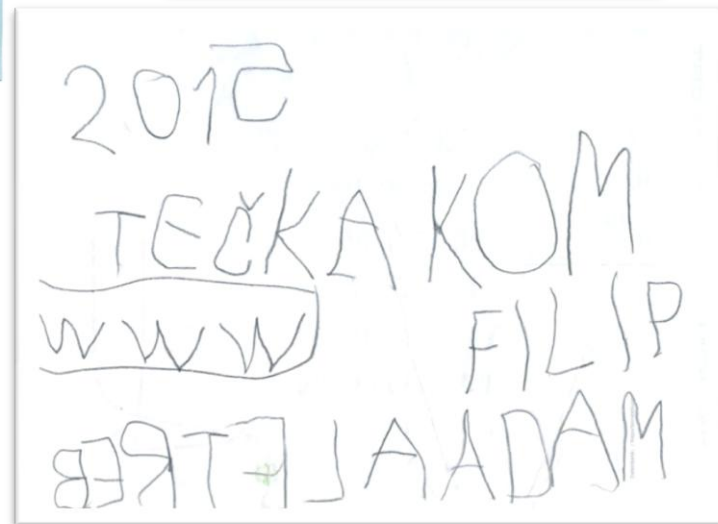
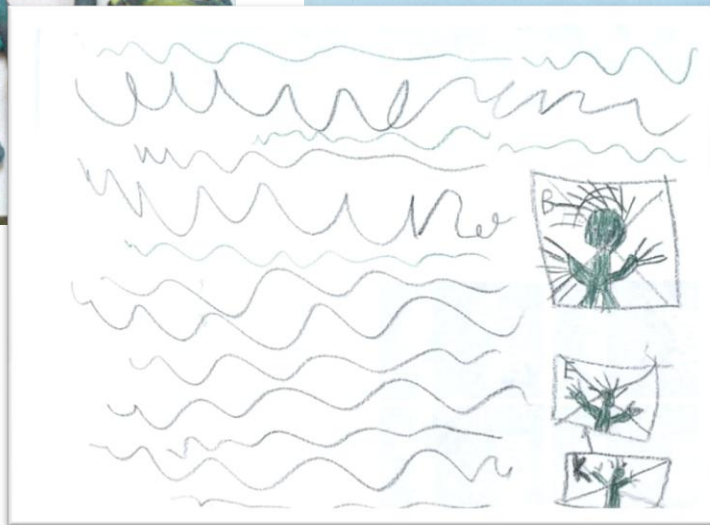
Jak na to:

- námětové hry
- dramatické hry
- rozhovory, diskuse, vyprávění, popis
- řešení problémů ve skupině (ne pracovní listy!)
- předčítání
- hry se slovy, rýmy, hry rozvíjejí paměť

Příprava na čtení a psaní

- Zrakově diferencuje znaky, snaží se je graficky napodobovat
 - Chápe text a písmo jako nositele významu
 - Dokáže tento význam dekodovat
 - Rozlišuje některá písmena, pozná frekventovaná slova
 - Rozpozná běžné typy textů (pohádková/encyklopedie)
 - Orientuje se v textu (kde začíná, končí, co je nadpis apod.)
 - Dokáže sluchově rozlišit slabiky, rozliší první a poslední hlásku
 - Dokáže číst jednoduché symboly a schémata, a samostatně je vytvářet
-
- Každá aktivita musí být pro dítě **SMYSLUPLNÁ**

Příklad napodobování písma:

Jak rozvíjet kritické myšlení:

- Rozvíjející prostředí – nechat řešit problémy, využívat běžné situace
- Klima třídy – chyba nevadí
- Čas – formulovat odpovědi, otázky
- Otázky – uzavřené x otevřené
 - „Uzavřené otázky fungují jako spouštěč konvergentního myšlení a směřují k ověřování hypotéz a upevňování paradigmatu, zatímco otevřené otázky vyvolávají divergentní myšlení a směřují k překročení paradigmatu a k formulování nových hypotéz.“
(Havigerová, 2013, str. 29)
- Modelování
- Práce s prekoncepty – konstruktivismus
- Kooperativní učení
- Učení se čtením a psaním

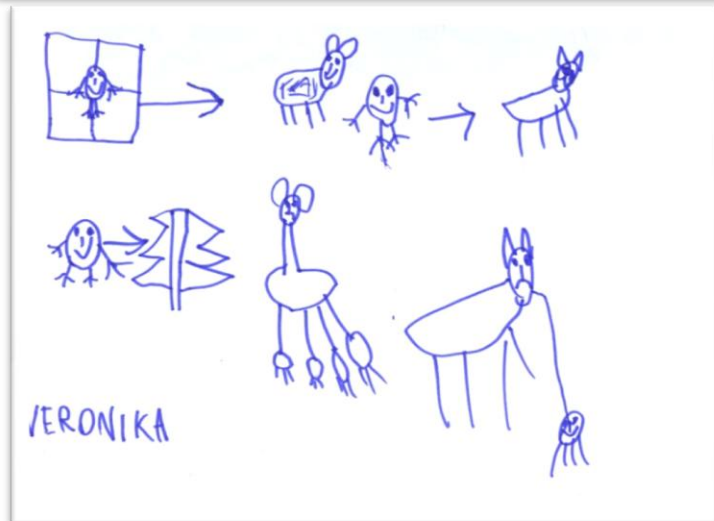
Učení čtením a psaním

- Čtení a psaní spojeno s myšlením
- Psaní pomáhá myšlení zpřesňovat

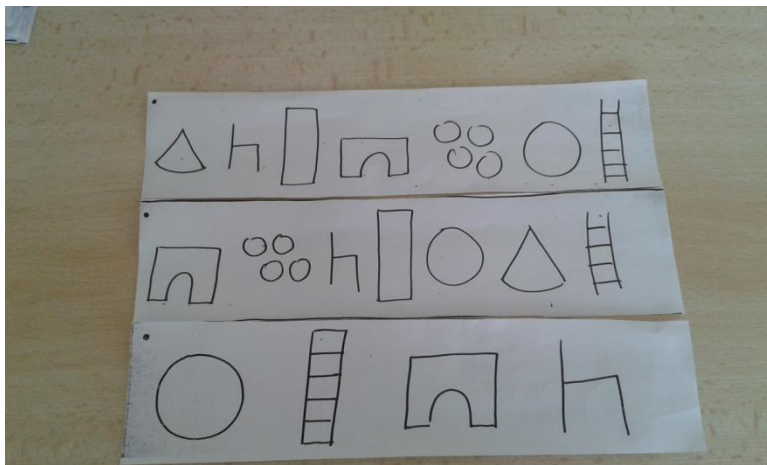

- Děti mohou:
 - Zaznamenávat své myšlenky, nápady, zjištění
 - Zpětně se k informacím vracet
 - Obrazové informace vyhledávat, třídit, porovnávat
 - Dostávat v této formě pokyny pro další práci

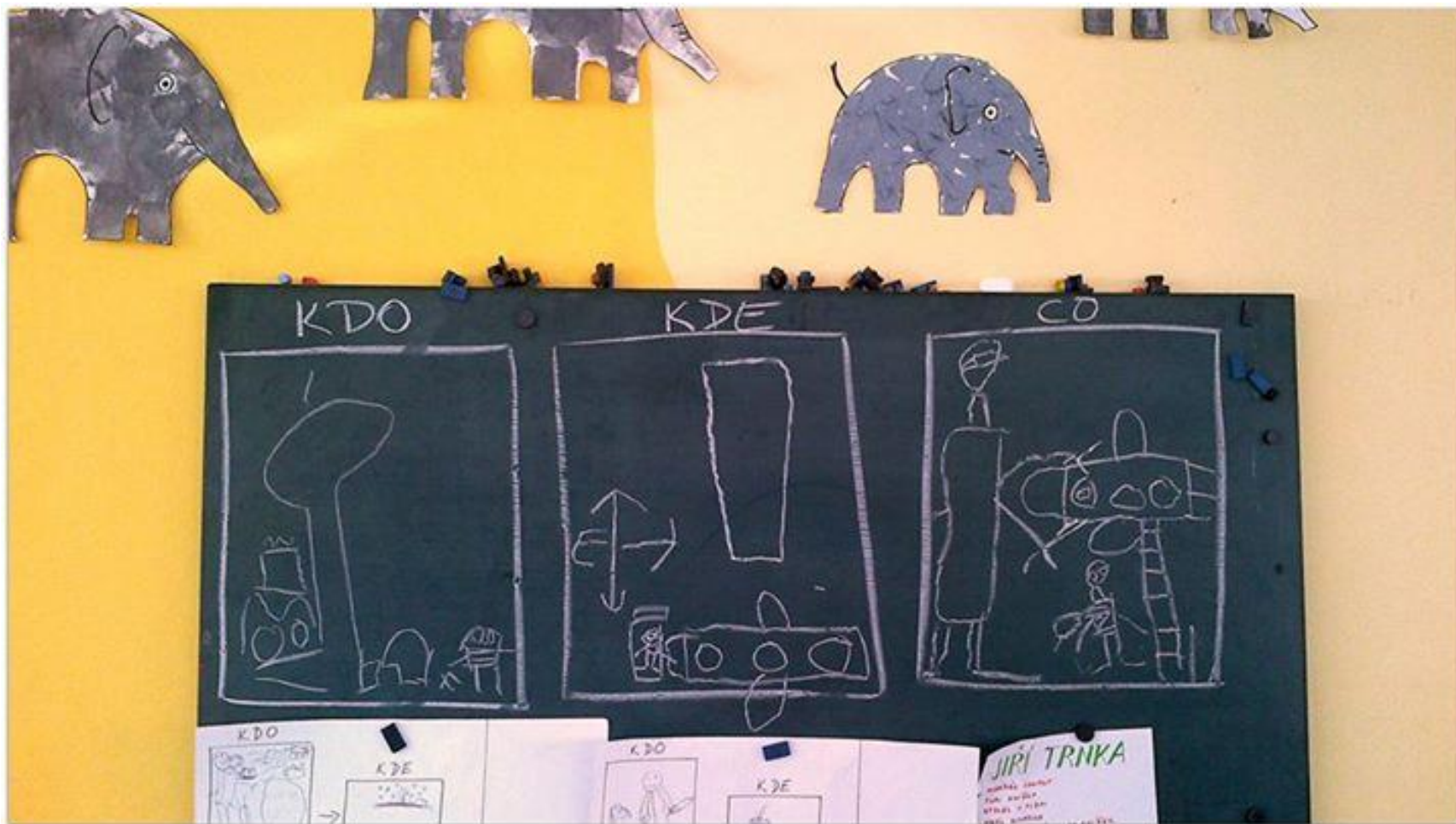
Příklad kódování a dekódování:

Možné využití dekódování: instrukce

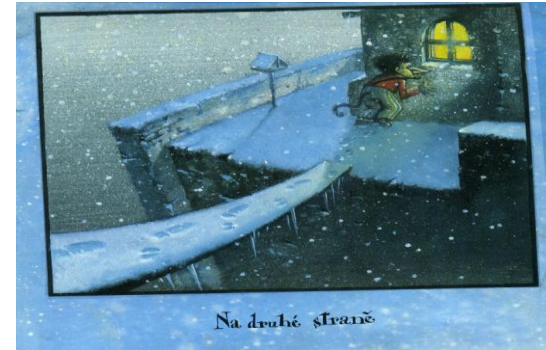
Příklad kódování: scénář k pohádce O obrovi

Úkol:

- Navrhnout jednu lekci pro rozvoj čtenářské pregramotnosti
 - Realizovat ji v MŠ
 - Pořídit záznam či fotodokumentaci
 - Stručně popsat, přidat reflexi
-
- Termín: 31.1.2018
 - Poslat na e-mail

Příklad: O čertovi

- **Cíl:** rozvoj používání strategie vizualizace
- **Popis:** Možností, jak u dětí rozvíjet vizualizaci, je učít je vybírat z obrázků ten, který odpovídá textu, v tomto případě u nich text a informace v něm obsažené vyvolají určitou představu a následně hledají obrázek co nejpodobnější jejich vlastní představě. Zkušenější děti již vnímají, že je důležité všimnout si detailů a soustředit se na text.
- **Průběh activity:** Děti se spontánně rozdělily do dvojic či trojic a každá skupina dostala jednu ilustraci k textu pohádky P.Čecha O čertovi. Tuto pohádku neznaly, neměly možnost si předem knihu prohlédnout. Jejich úkolem bylo vybrat obrázek, který nejvíce vystihuje přečtený text.

- **Reflexe:** Dětem ve většině případů nedělalo problém určit, zda jejich ilustrace patří k textu, či nikoli. V konkrétním uvedeném příkladě došlo k tomu, že byly dvě podobné ilustrace – jeden obrázek zobrazoval okno ve tmě a k němu vedoucí lávku, druhý čerta, který se dívá přes okno. První obrázek měl Filip (4 roky), který předpokládal, že jeho obrázek by k textu mohl patřit (vzhledem k tomu, že neznal další obrázky, můžeme jeho názor považovat za správný), druhý obrázek měla Tereška (5,5 roku, která ho ovšem k textu nepřiradila). Proto jsem oba obrázky ukázala ostatním dětem a nechala je podílet se na rozhodovacím procesu. Při ukázání prvního obrázku Lukáš (5,5 roku) zvolal, že je správný, s odůvodněním, že je tam okénko. Při porovnání s druhým obrázkem David (5let) namítl, že ale u druhého obrázku čert nakukuje. Při otázce, který obrázek je tedy správný hned vyskočila Viktorka (4,5 roku) a hned ukazovala na ten, na kterém čert nahlíží oknem do pokoje. Můžeme vidět, že děti jsou schopné odůvodnit svou volbu a že i v případě, že se mylí (Lukáš, Filip), je jejich názor podložen informacemi z textu.